



**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA WE WROCŁAWIU**

50-413 Wrocław, ul. Walońska 3-5
tel.(071)344 65 87, (071)34 05 920, fax (071)34 05 922
e-mail: wroclaw@uokik.gov.pl

RWR 61-35/08/JM

Wrocław, 15.10. 2008 r.

DECYZJA RWR /2008

I. Na podstawie art. 28 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. z 2007 r., nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. *w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Dz. U. z 2007 r., nr 134 poz. 939), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu przeciwko **Bożenie Gurdziel zam. w Jeleniej Górze, prowadzącej Niepubliczne Przedszkole „PROMYCZEK” ul.Kolberga 5, 58-506 Jelenia Góra,**

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, po uprawdopodobnieniu stosowania przez tego przedsiębiorcę praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, o których mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1) wymienionej ustawy, polegających na zamieszczeniu we wzorcu umownym pn. **Statut Przedszkola Niepublicznego „Promyczek”** postanowień o treści :

- § 23 pkt 4 „Dyrektor może skreślić dziecko z listy wychowanków jeżeli:

- a) Dziecko nie uczęszcza do przedszkola przez okres 1-go miesiąca, a rodzice lub opiekunowie nie wyjaśniają przyczyn nieobecności,
- b) Rodzice zalegają z opłatami za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu za okres 1-go miesiąca”,

które są postanowieniami umownymi wpisanym na podstawie art. 479⁴⁵ *Kodeksu postępowania cywilnego* do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone;

i przyjęciu przez wymienionego przedsiębiorcę **zobowiązania do zaniechania tych działań** poprzez nadanie § 23 pkt 4 wzorca umownego pn. **„Statut Przedszkola Niepublicznego „Promyczek”** następującego brzmienia:

„Dyrektor może skreślić dziecko z listy wychowanków jeżeli:

- dziecko nie uczęszcza do przedszkola przez okres 1-go miesiąca, rodzice lub opiekunowie nie wyjaśniają przyczyn nieobecności po uprzednim pisemnym i telefonicznym powiadomieniu rodzica lub opiekuna o terminie skreślenia z zachowaniem dwutygodniowego okresu wyczekiwania,
- rodzice zalegają z opłatami za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu za okres 1-go miesiąca, po uprzednim pisemnym wezwaniu do uregulowania zaległości w ciągu 2 tygodni od daty otrzymania wezwania.”

nakłada się obowiązek wykonania tego zobowiązania **do dnia 28 listopada 2008 r.** poprzez powiadomienie rodziców o zmianie ww. zapisów statutu.

II. Na podstawie art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. z 2007 r., nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. *w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Dz. U. z 2007 r., nr 134 poz. 939)

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,
nakłada się na Bożenę Gurdziel zam. w Jeleniej Górze, prowadzącą Niepubliczne Przedszkole „PROMYCZEK” ul.Kolberga 5, 58-506 Jelenia Góra obowiązek złożenia sprawozdania o stopniu realizacji przyjętego zobowiązania do dnia **31 grudnia 2008 r.**

III. Na podstawie art. 26 ust.1 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. z 2007 r., nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. *w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Dz. U. z 2007 r., nr 134 poz. 939), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu przeciwko **Bożenie Gurdziel zam. w Jeleniej Górze, prowadzącej Niepubliczne Przedszkole „PROMYCZEK” ul.Kolberga 5, 58-506 Jelenia Góra,**

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,
uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, stosowanie przez ww. przedsiębiorcę we wzorcu umowy dotyczącym sprawowania opieki nad dzieckiem p.n. **Zał. nr 1 Statutu pn. „Zasady pobierania odpłatności za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu”** postanowień, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964r. *Kodeks postępowania cywilnego* (Dz.U. Nr 43, poz. 296 z zm.):

- 5 „Opłata za wyżywienie może ulec zmianie w przypadku znacznych podwyżek artykułów żywnościowych”

- 9 „W przypadku uchylenia się rodziców, bądź opiekunów dziecka od uiszczenia należnych opłat, decyzją dyrektora przedszkola następuje skreślenie dziecka z listy uczęszczających dzieci do przedszkola”,

i nakazuje się zaniechania jej stosowania.

UZASADNIENIE

W związku z działaniami Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów [zw. dalej także Prezesem Urzędu] związanymi z kontrolą wzorców umownych stosowanych przez przedszkola niepubliczne, wrocławska Delegatura Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeprowadziła czynności kontrolne dotyczące działalności m.in. przedsiębiorcy Bożenie Gurdziel zam. w Jeleniej Górze, prowadzącej Niepubliczne Przedszkole „PROMYCZEK” w Jeleniej Górze [zw. dalej: „Przedszkole”]. Prezes Urzędu w toku postępowania wyjaśniającego wstępnie ustalił, iż działalność przedsiębiorcy może odbywać się z naruszeniem przepisów prawa uzasadniającym wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W związku z tym - Postanowieniem nr 139/2008 z dnia 30 kwietnia 2008 r. - Prezes Urzędu, wszczął z urzędu postępowanie w sprawie podejrzenia stosowania przez wymienionego przedsiębiorcę, praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której stanowi art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1) ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331 ze zm.) [zw. dalej także ustawą *o ochronie (...)*] polegającej na zamieszczeniu we wzorcach umownych pn.:

1) Statut Przedszkola Niepublicznego „Promyczek” postanowienia :

- § 23 pkt 4 „ Dyrektor może skreślić dziecko z listy wychowanków jeżeli:

- a) Dziecko nie uczęszcza do przedszkola przez okres 1-go miesiąca, a rodzice lub opiekunowie nie wyjaśniają przyczyn nieobecności,
- b) Rodzice zalegają z opłatami za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu za okres 1-go miesiąca.

2) Zał. nr 1 Statutu pn. „Zasady pobierania odpłatności za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu” postanowień :

- 5 „ Opłata za wyżywienie może ulec zmianie w przypadku znacznych podwyżek artykułów żywnościowych”

- 9 „W przypadku uchylenia się rodziców, bądź opiekunów dziecka od uiszczenia należnych opłat, decyzją dyrektora przedszkola następuje skreślenie dziecka z listy uczęszczających dzieci do przedszkola”,

które są postanowieniami umownymi wpisanymi na podstawie art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Ponadto — zgodnie z punktem 2. Postanowienia nr 139/2008 — Prezes Urzędu zaliczył w poczet dowodów materiały (27 kart) uzyskane podczas wymienionego wyżej postępowania wyjaśniającego (nr sygn. RWR 403-2/08/ZR).
(dowód: karta 1-30)

I. Prezes Urzędu ustalił następujący stan faktyczny:

1. Uczestnik postępowania:

System oświaty w Polsce obejmuje – zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz.U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572 ze zm) – przedszkola, które mogą być zarówno placówkami publicznymi, jak i niepublicznymi (art. 5 ust. 1 ww. ustawy). Jak wynika wprost z preambuły do wymienionej ustawy o systemie oświaty, „*oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa*”. Świadczenie przez przedszkola edukacji w ramach systemu oświaty jest zatem usługą o charakterze użyteczności publicznej, co potwierdza również wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 5 lutego 2003 r., sygn. akt XVII Ama 36/02, w uzasadnieniu którego Sąd stwierdza m. in., iż przedmiotem działania szkoły niepublicznej są usługi o charakterze użyteczności publicznej, tj. edukacja. Status przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów potwierdza również w odniesieniu do osób prawnych organizujących lub świadczących usługi o charakterze użyteczności publicznej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004 r., sygn. akt III SK 22/04.

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ilekroć w ustawie jest mowa o przedsiębiorcy rozumie się przez to przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. *o swobodzie działalności gospodarczej* (Dz.U. z 2007 r., Nr 155, poz. 1095), a także osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną nie mającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.

Uczestnik postępowania – Bożena Gurdziel zam. w Jeleniej Górze, jako osoba fizyczna świadcząca usługi edukacyjne o charakterze użyteczności publicznej, jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 pkt 1 lit. a) ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą Niepubliczne Przedszkole „PROMYCZEK”, polegającą na prowadzeniu niepublicznego przedszkola na podstawie wpisu do ewidencji szkół i placówek niepublicznych prowadzonej przez Prezydenta Miasta Jelenia Góra.

(dowód: karta 4).

2. Zasady działania Przedszkola określono w opracowanym przez przedsiębiorcę Statucie Przedszkola Niepublicznego „Promyczek” oraz załącznikach do niego, w których zamieszczono m.in. postanowienia regulujące wzajemne prawa i obowiązki: prowadzącego Przedszkole i jego pracowników, a także konsumentów korzystających z usług Przedszkola. W niniejszym postępowaniu administracyjnym Prezes Urzędu zakwestionował przytoczone powyżej postanowienia § 23 pkt 4 ww. Statutu Przedszkola oraz pkt 5 i 9 Zał. nr 1 Statutu pn. „Zasady pobierania odpłatności za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu”, uznając je za tożsame z postanowieniami wpisanymi do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

(dowód: karta 6-30)

3. W Rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone zamieszczono m.in. następujące klauzule:

- poz. 850: „Notoryczne nieusprawiedliwione nieobecności ucznia na zajęciach spowodują skreślenie z listy przy obowiązku opłaty czesnego za trwający semestr”.
- poz. 1028: „Opóźnienie uiszczenia należnej wg umowy zapłaty powyżej trzech miesięcy, może powodować rozwiązanie umowy w trybie natychmiastowym z tym, że Użytkownik ma obowiązek niezwłocznego uiszczenia należnej Operatorowi zapłaty liczonej od dnia jej wymagalności. Reaktywacja usługi związana jest z ponownym pobraniem opłaty instalacyjnej”;
- poz.1350: „Towarzystwo może również odstąpić od niniejszej umowy ze skutkiem natychmiastowym w przypadku, gdy Partycypant opóźni się powyżej 14 dni z wpłatą: a) którejkolwiek z rat określonych w par. 2 pkt. 3; b) dopłaty wynikającej z par. 2 pkt. 4; c) odsetek określonych w par. 2 pkt. 7”.
- poz. 59 „Czesne w następnych latach studiów może ulec zmianie w związku z uzasadnionym wzrostem kosztów ponoszonych przez uczelnię i zostanie ustalone przez rektora zarządzeniem wiążącym strony umowy przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego.” ;
- poz. 547 „Zmiana wysokości czesnego w ciągu roku akademickiego, może nastąpić jedynie proporcjonalnie do oficjalnego wskaźnika wzrostu kosztów utrzymania.”;
- poz. 643 „Wysokość czesnego może ulegać zmianom w zależności od inflacji i aktualnych kosztów kształcenia.”;

4. W trakcie postępowania przedsiębiorca uznał zarzuty zawarte w Postanowieniu Nr 139/2008 oraz zobowiązał się do wprowadzenia zmian zarówno w statucie, jak i jego zał. nr 1. Przedstawiając propozycję zmiany treści kwestionowanych postanowień wskazał, iż w związku z wszczętym postępowaniem zostaną one zmienione na postanowienia o treści:

a) „Statut Przedszkola Niepublicznego „Promyczek””

§ 23 pkt 4 „ Dyrektor może skreślić dziecko z listy wychowanków jeżeli:

- dziecko nie uczęszcza do przedszkola przez okres 1-go miesiąca, rodzice lub opiekunowie nie wyjaśniają przyczyn nieobecności po uprzednim pisemnym i telefonicznym powiadomieniu rodzica lub opiekuna o terminie skreślenia z zachowaniem dwutygodniowego okresu wyczekiwania,
- rodzice zalegają z opłatami za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu za okres 1-go miesiąca, po uprzednim pisemnym wezwaniu do uregulowania zaległości w ciągu 2 tygodni od daty otrzymania wezwania.”

b) „Zał. nr 1 Statutu pn. „Zasady pobierania odpłatności za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu”

- 5 „ Opłata za wyżywienie ulega zmianie na podstawie wyliczeń kalkulacji zużycia materiałów do sporządzania i przygotowania posiłków”.

- 9 „W przypadku uchylenia się rodziców, bądź opiekunów dziecka od uiszczenia należnych opłat, po pisemnym wezwaniu do uregulowania zaległości ze wskazaniem na okres nie

krótszy niż 2 tygodnie”.

Jednocześnie przedsiębiorca podał, iż zmieniony statut wraz z załącznikami obowiązuje od dnia 1.07.2008 r.

(dowód: karta 31, 33, 38-65)

II. Mając na uwadze zebrany materiał dowodowy, Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Zagrożenie interesu publicznoprawnego.

Podstawą do rozstrzygnięcia sprawy w oparciu o przepisy ustawy *o ochronie (...)* jest uprzednie zbadanie przez Prezesa Urzędu, czy w danej sprawie zagrożony został interes publicznoprawny. Stwierdzenie, że to nastąpiło pozwala na realizację celu tej ustawy, wskazanego w art. 1 ust. 1, którym jest określenie warunków rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasad podejmowanej w interesie publicznoprawnym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów. Zdaniem Prezesa Urzędu rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy są lub będą klientami korzystającymi z usług Przedszkola. Interes publicznoprawny przejawia się także w postaci zbiorowego interesu konsumentów. Innymi słowy - naruszenie zbiorowego interesu konsumentów jest jednocześnie naruszeniem interesu publicznoprawnego. Zatem uzasadnione było w niniejszej sprawie podjęcie przez Prezesa Urzędu działań przewidzianych w ustawie *o ochronie (...)*.

Przesłanki naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1) ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W ramach niniejszego postępowania postawiono przedsiębiorcy zarzut stosowania niezgodnej z prawem praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na zamieszczeniu we wzorcu umownym pn. „Umowa o świadczeniu usług” zapisu, który jest postanowieniem umownym wpisanym na podstawie art. 479⁴⁵ *Kodeksu postępowania cywilnego* do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Art. 24 ust. 1 ustawy *o ochronie (...)* stanowi, iż „*Zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów*”, natomiast art. 24 ust. 2 określa, iż „*Przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności: 1) stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. — Kodeks postępowania cywilnego. (...)*„

Przedmiotem niniejszego postępowania jest wykazanie, że zakwestionowane przez Prezesa Urzędu zapisy wzorców umownych pn. „Statut Przedszkola Niepublicznego „Promyczek” i „Załącznik nr 1 Statutu pn. „Zasady pobierania odpłatności za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu”, stosowanych przez Bożenę Gurdziel zam. w Jeleniej Górze, prowadzącą Przedszkole, są tożsame z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnymi wyrokami Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do Rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ *Kodeksu postępowania cywilnego*, m.in. pod pozycjami: 850, 1028, 1350, 59, 547 i 643. Tak więc, aby określone zachowanie mogło zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek:

1. bezprawne działanie przedsiębiorcy godzące w interes konsumentów,
2. ww. działanie narusza zbiorowe interesy konsumentów.

Zbiorowe interesy konsumentów podlegają ochronie przed działaniami

przedsiębiorców, które są sprzeczne z prawem, tj. przepisami określonych aktów prawnych a także sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami.

Jak wspomniano wyżej, zgodnie z art. 24 ust. 2 pkt 1) ustawy o ochronie (...), za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego.

Należy w tym miejscu wskazać, iż wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej. **Kontroli abstrakcyjnej wzorca jako takiego (art. 479³⁶ — 479⁴⁵ k.p.c.) dokonuje się niezależnie od tego, czy postanowienia wzorca były, czy też nie były zastosowane przy konkretnej umowie.** Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowień w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie — Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Art. 479⁴³ k.p.c. rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w w/w rejestrze jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy **elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego.** Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych. Powyższe stanowisko Prezesa Urzędu zgodne jest z orzecznictwem Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06) stwierdził, iż „(...) stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów (...)”. W uzasadnieniu do powyższej uchwały Sąd uznał m.in., że „(...) praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów art. 23a u.ok.ik. [obecnie art. 24] obejmuje również przypadki wprowadzania jedynie zmian kosmetycznych polegających na przedstawieniu wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej, co wpisana do rejestru (...). Przyjęta powyżej rozszerzająca wykładnia art. 23a u.ok.ik. znajduje również uzasadnienie w dyrektywach 93/13 oraz 98/27 a także orzecznictwie ETS dotyczącym zasady efektywności (...)”.

Nie jest zatem konieczna dokładna, literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej i stąd niedozwolone będą także takie postanowienia umów, które mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię.

Ad.1.

a) postanowienia przyznające przedsiębiorcy prawo do jednostronnego rozwiązania umowy bez uprzedniego wezwania do spełnienia świadczenia

W orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów [zw. dalej SOKiK] kwestionowano postanowienia wzorców umów, na mocy których umowa zostaje rozwiązana ze skutkiem natychmiastowym bez obowiązku wcześniejszego powiadomienia konsumenta w sytuacji np. opóźnienia się klienta z zapłatą świadczenia lub na skutek innych zdarzeń (np.

wydłużona nieobecność na kursie / zajęciach). Wydając wyrok z dnia 31.10.2007 r. w sprawie uznania za niedozwolone ww. postanowienia wpisanego do Rejestru pod poz. 1350 (sygn. akt XVII Amc 90/07) o treści: „*Towarzystwo może również odstąpić od niniejszej umowy ze skutkiem natychmiastowym w przypadku, gdy Partycypant opóźni się powyżej 14 dni z wpłatą: a) którejkolwiek z rat określonych w par. 2 pkt. 3; b) dopłaty wynikającej z par. 2 pkt. 4; c) odsetek określonych w par. 2 pkt. 7*”, Sąd podzielił przedstawione w pozwie stanowisko Prezesa Urzędu, że w umowach o charakterze wzajemnym, odstąpienie przez przedsiębiorcę od umowy bez uprzedniego wezwania konsumenta do spełnienia świadczenia jest sprzeczne z art. 491 k.c, który stanowi, że jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, że w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Chociaż powyższy przepis posiada charakter dyspozytywny, to jednak jego treść jest powszechnie stosowana w obrocie gospodarczym i stanowi jeden z jego dobrych obyczajów (art.385¹ § 1 k.c.).

SOKiK uznał tego typu postanowienia za niedozwolone, niezależnie od charakteru działalności przedsiębiorcy. Jako przykłady można podać cytowane wyżej klauzule z Rejestru wpisane pod poz. 1028 (dot. wzorca umowy operatora / dostawcy Internetu), czy z poz. 850 (dot. wzorca umowy szkoły prywatnej).

W opinii Prezesa Urzędu zakwestionowane postanowienia § 23 pkt 4 „Statut Przedszkola Niepublicznego „Promyczek” oraz pkt 9 Zał. nr 1 Statutu pn. „Zasady pobierania odpłatności za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu”, przewidują rozwiązanie umowy bez wezwania konsumenta do spełnienia świadczenia w określonym terminie pod rygorem rozwiązania umowy. Tak więc pomimo różnic w sformułowaniu treści, postanowienia te wywołują te same skutki prawne co przytoczone wyżej postanowienia z Rejestru a w związku z tym są tożsame z cytowanymi wyżej klauzulami niedozwolonymi.

b) postanowienia dotyczące zmiany wysokości czesnego:

SOKiK wielokrotnie kwestionował postanowienia wzorców umów, które przyznawały prawo przedsiębiorcy do podniesienia ceny bez wskazania konkretnej przyczyny oraz bez przyznania konsumentowi jednoczesnego prawa odstąpienia od umowy z odpowiednim terminem wypowiedzenia. Przykładem tego są ww. postanowienia wpisane do Rejestru pod poz. 59, 547 i 643. Sąd uznawał tego rodzaju zapisy za postanowienia o których stanowi art. 385³ pkt 10 kodeksu cywilnego, zgodnie z treścią którego niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie uprawniające kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w tej umowie, oraz art. 385³ pkt 20 kodeksu cywilnego, zgodnie z treścią którego niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie przewidujące uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy.

Przykładowo, w uzasadnieniu wyroku z dnia z dnia 5 października 2005 r. sygn. akt XVII Amc 20/05 w sprawie dotyczącej uznania za niedozwolone ww. postanowienia wpisanego do Rejestru pod numerem 643, Sąd stwierdził m.in., że *zakwestionowane postanowienie przyznające Przedsiębiorcy prawo do jednostronnej zmiany wysokości czesnego nie precyzuje okoliczności, w których taka zmiana może nastąpić. Postanowienie to odnosi się wprawdzie do głównego świadczenia konsumenta (wynagrodzenia za świadczone przez Przedsiębiorcę usługi), ale nie zostało sformułowane w sposób jednoznaczny. O ile Przedsiębiorca ma pełne prawo do podwyższenia wysokości opłat za świadczone usługi w zależności od inflacji i aktualnych kosztów działalności, to nie może on - zastrzegając sobie prawo do zmiany wysokości opłaty na mocy jednostronnej decyzji – naruszać wynikającego z art. 384¹ § 1 Kodeksu cywilnego obowiązku doręczenia wzorca stronie umowy. Zgodnie z ww. przepisem, wzorzec wydany w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym wiąże drugą stronę, jeżeli został doręczony stronie przed zawarciem umowy, a strona nie*

wypowiedziała umowy w najbliższym terminie wypowiedzenia. Zgodnie z art. 385³ pkt 20 Kodeksu cywilnego za niedozwolone uznaje się te postanowienia umowne, które przewidują uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy, bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy. Postanowienia § 10 ust. 10 Statutu upoważniają Przedsiębiorcę do istotnej (10%) zmiany wysokości opłaty obciążającej konsumenta, przy czym zmiana wysokości tej opłaty nie jest uznana za zmianę warunków umowy. Oznacza to, że konsument w przypadku podwyższenia wysokości opłaty nie ma prawa do odstąpienia od umowy, przed wejściem w życie zmienionych warunków świadczenia usługi”.

Postanowienie pkt 5 Zał. nr 1 Statutu pn. „Zasady pobierania odpłatności za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu” także przyznaje przedsiębiorcy możliwość zmiany stawki dziennej za wyżywienie dziecka. Opłata ta stanowi jedno z głównych (obok czesnego) świadczeń po stronie konsumenta, a tym samym jest istotnym warunkiem zawartej przez strony umowy. Sformułowania zastrzegające możliwość ich zmian nie zapewniają konsumentom ani poczucia bezpieczeństwa, co do stałości określonych opłat, ani też prawa do odstąpienia od umowy przed wejściem w życie nowych opłat. Należy w tym miejscu wskazać, iż umowa pomiędzy Przedszkolem a rodzicami/opiekunami dziecka dot. opieki wychowawczo-dydaktycznej nad dzieckiem zawierana jest na stosunkowo krótki okres jednego roku określanego jako „rok szkolny”, a tym samym przedsiębiorca ma możliwość takiego skalkulowania przedmiotowych opłat aby osiągnąć zamierzony w danym roku wynik ekonomiczny. Oczywistym jest również fakt, iż w trakcie roku szkolnego zmiana przedszkola jest bardzo utrudniona, w związku z czym rodzice/opiekunowie są *de facto* przymuszeni do zaakceptowania nowej stawki. Tak więc, w opinii Prezesa Urzędu, podwyższanie przedmiotowych opłat w ciągu „roku przedszkolnego” powinno być zatem wyjątkiem i nadto opierać się na wymiernym wskaźniku, jakim winien być wskaźnik inflacji.

Reasumując, w ocenie Prezesa Urzędu wymienione postanowienie wzorca umownego pn. Zał. nr 1 Statutu pn. „Zasady pobierania odpłatności za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu” wywołuje te same skutki prawne co przytoczone postanowienia z Rejestru, przyznając prawo przedsiębiorcy do podwyższenia ceny bez precyzyjnego wskazania przyczyn. W związku z tym, mimo różnic w sformułowaniu treści należy uznać je za tożsame z ww. klauzulami Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone na podstawie wyroków Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Mając powyższe na względzie, Prezes Urzędu uznał, iż wskazane zapisy umowne mieszczą się w hipotezach wymienionych klauzul wpisanych do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone:

- treść § 23 pkt 4 „Statut Przedszkola Niepublicznego „Promyczek” oraz pkt 9 Zał. nr 1 Statutu pn. „Zasady pobierania odpłatności za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu” w klauzulach z poz. 850, 1028, 1350;
- treść pkt 5 Zał. nr 1 Statutu pn. „Zasady pobierania odpłatności za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu” w klauzulach z poz. 59, 547 i 643.

Ad.2.

W myśl art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy *o ochronie* (...) stosowanie postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone jest praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Mówiąc o „zbiorowym interesie konsumentów” należy zaznaczyć, iż ustawa *o ochronie* (...) nie podaje jego definicji, wskazując jednak w art. 24 ust. 3, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. O tym, czy naruszony został interes zbiorowy, nie zawsze przesądza kryterium ilościowe, ponieważ niekiedy jeden ujawniony przypadek naruszenia prawa konsumenta może być przejawem często lub nawet powszechnie

stosowanej praktyki naruszającej interes zbiorowy.

W niniejszej sprawie bez wątpienia mamy do czynienia z naruszeniem praw licznej grupy konsumentów, wszystkich konsumentów będących klientami przedsiębiorcy, jak i potencjalnych zainteresowanych, którzy mogą zawrzeć z nim umowę w zakresie sprawowania opieki nad dzieckiem. Należy mieć na uwadze, iż z uwagi na specyfikę działalności prowadzonej przez przedsiębiorcę, krąg klientów z którymi w kolejnych okresach zawierane są przedmiotowe umowy, w każdym roku „przedszkolnym” jest inny.

Tak więc, w rozpatrywanym stanie faktycznym zachowanie nie dotyczy interesów poszczególnych osób, których sprawy mają charakter jednostkowy, indywidualny i nie dający się porównać z innymi, lecz mamy do czynienia z naruszonymi uprawnieniami określonego kręgu konsumentów, których sytuacja jest identyczna i wspólna dla całej, licznej grupy obecnych i przyszłych klientów przedsiębiorcy.

Reasumując, skoro wykazano powyżej, iż kwestionowany zapis wzorca umownego jest tożsamy z klauzulami wpisanymi do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone i narusza interesy konsumentów – będących klientami przedsiębiorcy, to posługiwanie się nim w obrocie konsumenckim uznać należy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, określoną w art. 24 ust.2 pkt 1) ustawy o ochronie (...).

Zgodnie z art. 28 ustawy *o ochronie (...)*, jeżeli w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostanie uprawdopodobnione - na podstawie okoliczności sprawy, informacji zawartych w zawiadomieniu lub innych informacji będących podstawą wszczęcia postępowania z urzędu – że przedsiębiorca stosuje praktykę, o której mowa w art. 24 tej ustawy, a przedsiębiorca, któremu jest zarzucane naruszenie tego przepisu, zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom, Prezes Urzędu może, w drodze decyzji, nałożyć obowiązek wykonania tych zobowiązań. Taka sytuacja zachodzi w niniejszej sprawie.

Bożena Gurdziel, prowadząca Przedszkole zobowiązała się do podjęcia działań zmierzających do zapobieżenia wzmiankowanemu naruszeniu poprzez zmianę kwestionowanych postanowień, naruszających przepisy art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1) ustawy *o ochronie (...)*, oraz przedstawiła zmieniony „Statut Przedszkola Niepublicznego „Promyczek”, który obowiązuje od 1 lipca 2008 r.

Analizując ww. dokumenty Prezes Urzędu uznał, iż nie zawierają one już zapisów mogących godzić w zbiorowe interesy konsumentów. Sporządzając nowe postanowienia w miejsce naruszających zbiorowe interesy konsumentów (patrz pkt 4 ustalonego stanu faktycznego, str. 4 decyzji), przedsiębiorca uwzględnił obowiązujące przepisy prawa, w szczególności art. 385 i nast. *k.c.* Należy jednak wskazać, iż przez zastąpienie kwestionowanych postanowień nowymi, zaakceptowanym przez Prezesa Urzędu, rozumie się nie tylko stosowanie tych zapisów od dnia wejścia ich w życie (od dnia 1 lipca 2008 r.), ale również poinformowanie o tych zmianach rodziców/opiekunów dzieci uczęszczających do Przedszkola.

Mając powyższe na uwadze, należało orzec jak w pkt I sentencji decyzji.

Stosownie do art. 28 ust. 3 ustawy *o ochronie (...)* Prezes Urzędu nakłada na Bożenę Gurdziel, prowadzącą Przedszkole obowiązek złożenia w wyznaczonym terminie informacji o stopniu realizacji zobowiązań.

W związku z tym, należało orzec jak w pkt II sentencji decyzji.

W niniejszej sprawie przedsiębiorca zobowiązał się również do zmiany kwestionowanych postanowień pkt 5 i 9 wzorca umownego pn. „Zał. nr 1 Statutu pn.

„Zasady pobierania odpłatności za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu”, poprzez nadanie im następującego brzmienia:

- 5 „ Opłata za wyżywienie ulega zmianie na podstawie wyliczeń kalkulacji zużycia materiałów do sporządzania i przygotowania posiłków”.

- 9 „W przypadku uchylenia się rodziców, bądź opiekunów dziecka od uiszczenia należnych opłat, po pisemnym wezwaniu do uregulowania zaległości ze wskazaniem na okres nie krótszy niż 2 tygodnie”.

Odnosząc się do propozycji dotyczącej zasad zmian stawki opłaty za wyżywienie, przedsiębiorca wskazał jedynie, iż opłata ta ulega zmianie „na podstawie wyliczeń kalkulacji zużycia materiałów do sporządzenia i przygotowania posiłków”. W ocenie Prezesa Urzędu kwestia ta wymaga jednak wyjaśnienia. Zapis ten nie modyfikuje samego sposobu dokonywania zmian przez przedsiębiorcę (wciąż może to być jego jednostronna decyzja), a ponadto w takim przypadku konsument powinien mieć zagwarantowane prawo odstąpienia od umowy zawieranej z Przedszkolem o opiekę nad dzieckiem („Karta zgłoszenia dziecka do przedszkola”-karta nr 5). A takiej możliwości nie przewiduje nowa treść kwestionowanego zapisu pkt 5 „Zał. nr 1 Statutu pn. „Zasady pobierania odpłatności za wyżywienie i pobyt dziecka w przedszkolu”. Szczególnie, iż umowy o opiekę zawierane są na czas określony (rok szkolny/przedszkolny). Zatem nie znajdzie w tym przypadku zastosowanie przepis art. 365¹ k.c. W związku z tym, iż prawo odstąpienia od umowy nie jest zawarte w dalszych postanowieniach ww. wzorca umownego, proponowany przez przedsiębiorcę zapis powinien być uzupełniony w tym zakresie. Dopiero wówczas będzie można uznać, iż propozycje przedsiębiorcy są zgodne z prawem.

Doprecyzowania wymaga także, proponowana przez przedsiębiorcę, treść postanowienia pkt. 9 załącznika, zgodnie z którymi „w przypadku uchylenia się przez rodziców, bądź opiekunów dziecka od uiszczenia należnych opłat, po pisemnym wezwaniu do uregulowania zaległości ze wskazaniem na okres nie krótszy niż 2 tygodnie”. Przede wszystkim nie wiadomo, jakiego okresu ma dotyczyć „wskazanie”, o którym w mowa w powyższym postanowieniu. Czy chodzi o wskazanie dodatkowego okresu na dokonanie płatności, czy też o wskazanie okresu, za jaki rodzic/opiekun zalega z płatnością?. Ponadto treść tego postanowienia jest niezrozumiała ze względu na fakt, iż nie podano jakie konsekwencje poniosą osoby uchylające się od uiszczenia należnych opłat.

W tym stanie rzeczy, należało orzec jak w pkt III sentencji decyzji.

Stosownie do treści art. 81 ust 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*, w związku art. 479²⁸ § 2 *k.p.c.*, od niniejszej decyzji przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury we Wrocławiu.

Z up. Prezesa UOKiK
Wicedyrektor UOKiK Del. Wrocław
Elżbieta Kołodziej